

Aleksandra Temenugova, Vesna Sopar,
Zoran Dimitrovski and Sefer Tahiri

**SMIJERNICE ZA
KVALITETNO IZVJEŠTAVANJE I
ETIKU U NOVINARSTVU**

Autori/Autorke
Aleksandra Temenugova, Vesna Sopar,
Zoran Dimitrovski and Sefer Tahiri

Izdavač
Verein Freies Radio Wien

SMIJERNICE ZA KVALITETNO IZVJEŠTAVANJE I ETIKU U NOVINARSTVU

Finansirano od strane:

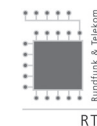

Ova publikacija je objavljena uz pomoć
Europske Komisije. Ova publikacija
odražava isključivo stavove autora, te
se Komisija ne može držati odgovornom
za bilo kakvu upotrebu u koju se
publikacija i informacije objavljene u
njoj mogu iskoristiti.

Partneri:

Sponzori:

INDEX

UVOD	STR. 4
[I] POVJERENJE I ZAŠTITA JAVNOG INTERESA	STR. 8
[II] PRECIZNOST I VERIFIKACIJA	STR.12
[III] NEPRISTRASNOST	STR.14
[IV] TRANSPARENTNOST	STR.16
[V] ODGOVORNOST	STR.18
[VI] INTEGRITET I NEOVISNOST UREĐIVAČKE POLITIKE	STR.20
[VII] POŠTENJE	STR.22
[IIX] MINIMIZIRANJE ŠTETA I UVREDA	STR.24
[IX] PRIVATNOST	STR.26
[X] DJECA I MLADI KAO IZVORI INFORMACIJA I SARADNICI	STR.28
BIBLIOGRAFIJA	STR.30

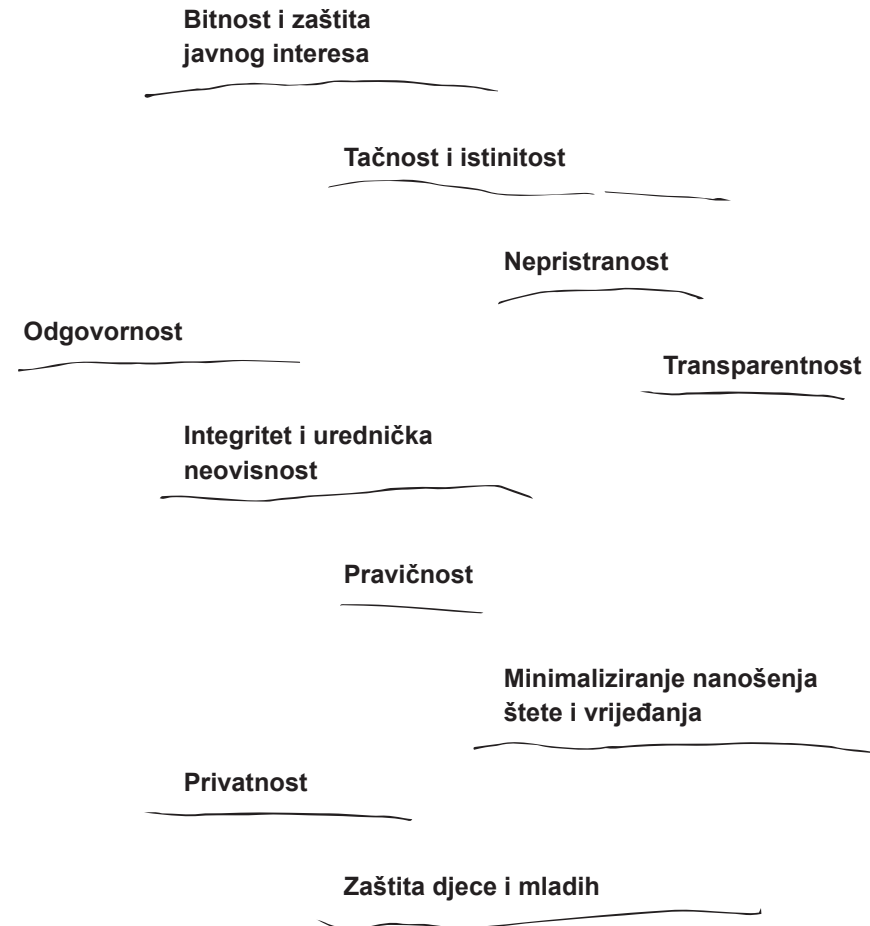
Ove smjernice imaju za cilj sumiranje osnovnih principa i profesionalnih standarda na kojima počiva novinarstvo. Namjena publikacije ima za cilj da služi kao uvod u temu i namjenjena je novinarima koji učestvuju u kreiranju medijskog sadržaja bez obzira da li dolaze iz domena javnih ili komercijalnih, tradicionalnih ili *community* medija. Cilj ovih smjernica je da pomogne i podsjeti novinare te medijske profesionalce na standarde i principe kojih bi se trebali čvrsto držati za vrijeme obavljanja novinarske profesije koja, iznad svega, treba da služi javnom interesu. Dodatno, cilj publikacije je da informiše građane koji kritički konzumiraju informacije i koji žele da lakše prepoznaju neprofesionalno novinarsko postupanje u demokratskim društvima.

[1] Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2007) *Elements of Journalism: What Newspeople Should Know and the Public Should Expect*, New York: Three Rivers Press.

U knjizi "Elementi novinarstva"¹, Bill Kovach i Tom Rosenstiel postavljaju pitanje: Kome novinarstvo služi, pogotovo u vremenu promijena koje je donijela digitalna revolucija, građansko novinarstvo, kao i snažna dominacija korporativnih medija koji su, suptilno ali veoma uspješno, zamaglili liniju između PR-a (Odnosa sa javnošću) i novinarstva.

Mediji su obavezni **da zaštite i promoviraju javni (opći) interes**, tj. da služe isključivo interesima društva te da predstavljaju svojevrsne čuvare (zaštitnike) demokratije. Ova obaveza se tiče svih medija bili oni privatni ili javni, nacionalni ili regionalni/ lokalni, također bez obzira koju vrstu tehnologije za prenos informacija koriste, ili stila upravljanja i finansiranja.

Zbog ovih razloga, mediji i novinari bi se trebali čvrsto držati idućih principa prilikom obavljanja svog posla:

Novinarski principi opisani u ovim smjernicama su bazirani na:

- Etičkom kodeksu novinara Makedonije i ciljeva Vijeća za medijsku etiku Makedonije te drugih samokontrolirajućih mehanizama;
- Zakonu o audio i audiovizuelnim medijskim uslugama, Zakonu o medijima, nadopunjujućim zakonskim propisima Agencije za audio i audiovizuelne medijske usluge, te drugim regulacijama koje pokrivaju djelovanje medija-poput: Izbornog zakona, Krivičnog zakona itd.;
- Pravu na slobodu izražavanja kao što se navodi u članu 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- internacionalnim i Evropskim normama koje detaljno preciziraju rad medija i novinara;
- Etičkim kodeksima i preporukama od strane internacionalnih medijskih udruženja te, and
- Radnim politikama i etičkim kodeksima utjecajnih medija u svijetu: *BBC, Guardian, New York Times, Independent, Canadian Broadcasting Corporation*, te novinske agencije *Associated Press, Reuters* itd.

Sadržaj ovih smjernica je baziran na internacionalnim regulacijama koje tretiraju pitanja etike i profesionalnog izvještavanja, kao i brojnih novinarskih kodeksa i politika koje se prakticiraju od strane najutjecajnijih i najrespektabilnijih medija u svijetu.

Etičke smjernice u novinarstvu i kvalitetno izvještavanje je publikacija razvijena kroz projekat “Connecting young people with ex-Yugoslavian background by means of radio production” finansiranog od strane ERASMUS+ programa EU. Smjernice su bazirane na “The Public Interest Journalism Handbook”, razvijenog od strane Škole za novinarstvo i odnose sa javnošću (Skoplje, Makedonija) u sklopu projekta “Izražavanje javnog interesa: Osnaživanje medija i građana u zaštiti javnih politika u Makedoniji”.

I. POVJERENJE I ZAŠTITA JAVNOG INTERESA

Povjerenje i javni interes su najvažnije značajke rada medija. Oni igraju vitalnu ulogu u demokratskom poretku i kreiraju temelje društvene kohezije. Mediji su glavni izvor informacija od javnog interesa. Plasiranje informacija koje pomažu da se obrazuju građani o potrebama društva jača medijsku kredibilnost i pouzdanost. Mediji ispunjavaju svoju misiju kroz promociju javnog interesa, odgovornosti, profesionalizma i transparentnosti u svom radu. Odgovornost medija prema publici/javnosti uvijek prednjači nad svim ostalim ciljevima i interesima. Mediji i novinari ne bi trebali služiti nikakvim pojedinačnim interesima i obavezni su da njeguju jednakost, slobodu i sveobuhvatan pristup temama od javnog interesa. Mediji bi trebali odgovarati svojoj publici i široj javnosti, ne služiti ciljevima svojih vlasnika, izdavača, vlada ili bilo kojim drugim privatnim interesima.

Mediji bi trebali služiti javnom interesu sa idućim sveobuhvatnim ciljevima: da doprinose razvoju individua i jačanju zajednice. Oni bi se trebali poistovjećivati sa društvenim progresom – sa ciljem da budu faktori demokratskog unaprjeđenja društva uz poštivanje ličnih sloboda te ljudskih prava i sloboda generalno. Njihova odgovornost je da stimuliraju, jačaju i brane slobodu izražavanja te pravo na informisanje građana.

Novinari bi trebali biti neovisni, nepristrasni i iskreni prilikom svog rada i izvještavanja sa događaja koji su od javnog interesa. Obavezni su da streme ka ostvarivanju najviših standarda tačnosti i nepristranosti, te da izbjegavaju namjerne manipulacije svojom publikom. Novinari i mediji bi trebali biti otporni na pritiske i uticaje od strane sugovornika i izvora.

Mediji bi trebali biti istrajni u utvrđivanju istine o događajima i koherentni u svojim interpretacijama i objašnjenjima. Obavezni su da streme ka pružanju objektivnih prikaza događaja; da ugone različitim pogledima i mišljenjima; te da podstiču sveobuhvatnu javnu debatu za sve trenutne probleme u društvu. Zbog toga mediji su dužni da ponude javnosti/publici informacije i perspektive ključne za njihov privatni i javni život.

Od medija se očekuje da njeguju raspravu/debatu o svim društvenim problemima; da budu otvoreni za sve političke opcije te da dozvole građanima da učestvuju u političkom životu i donošenju političkih odluka. Također bi trebali da obezbijede razvoj inovacije i kreativnosti, kao i priliv i suprotstavljanje novih ideja. Njihova je odgovornost da doprinose kulturi dijaloga te da njeguju toleranciju prema različitim mišljenjima o svim temama od javnog značaja.

Kroz svoj profesionalni rad, novinari bi trebali da budu svjesni idućeg:

Svako drugo opredjeljenje, osim onoga koje je usmjereno prema javnosti/ publici, umanjuje njihovu kredibilnost i pouzdanost;

Služenje javnim interesima implicira obavezu da se kroz profesionalni rad reflektuje i različitost zajednice te da se to ogleda kroz medijski sadržaj koji se prezentuje.

Služenje javnim interesima se garantuje kroz temeljno i sveobuhvatno istraživanje o događajima i okolnostima;

Stremljenje ka profesionalnom pristupu prezentiranja informacija javnosti/ publici će omogućiti javnosti da donosi odluke od javnog interesa bazirane na svojoj informiranosti o događajima i problemima.

Odgovorni mediji orijentirani ka javnom interesu će pružati informacije o svim segmentima društva, pozdravljati slobodu izražavanja različitih mišljenja koji predstavljaju različitost društva ili zajednice.

Ključni principi gore izrečenog su:

× Promocija različitosti medijskog prostora i održavanje najviših profesionalnih standarda u medijima sa ciljem služenja javnom interesu;

× Zaštita javnosti/publike od neprincipijelnih i ilegalnih medijskih praksi;

× Izgradnja povjerenja javnosti kroz transparentnost i odgovornost.

II. PRECIZNOST I POTVRDA

Preciznost je najpoštovaniji od svih novinarskih principa i kamen temeljac profesionalnog novinarstva. Informacije koje se prenose bi trebale odgovarati realnosti, biti istinite i potvrđene od strane bar dva neovisna izvora. Ali preciznost nije samo držanje do činjenica, i novinari nisu isključivo stenografi koji rigorozno streme da zadovolje svih pet oznaka novinarstva "Ko?", "Šta?", "Kada?", "Gdje?" i "Zašto?" (sa dodatnim šestim "Kako?"). Od novinara se očekuje da dostave tačne i sveobuhvatno istražene činjenice koji će omogućiti građanima da donesu odluke koje se tiču njihovih života.

Novinari bi trebali skupljati informacije "iz prve ruke", potvrditi činjenice i izvore prije samog čina objavljivanja bio on online i/ili u klasičnim medijima.

* Novinari moraju stremiti ka tome da prenose precizne i tačne informacije

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Svi novinski i ostali novinarski članci (ili bilo koji vid novinarskog rada) moraju biti potkrepljeni kredibilnim izvorima, moraju biti bazirani na čvrstim dokazima, biti temeljno potvrđeni te naposljetku prezentirani koristeći precizan i jasan jezik. Novinari bi trebali biti iskreni u priznavanju činjenice da nemaju kompletnu priču. Također bi trebali izbjegavati neutemeljene špekulacije.

* Novinari bi uvijek trebali informirati svoju publiku ili čitatelje kada ne mogu da potvrde optužbe ili njihov rad sadrži moguće sporne činjenice i sadržaj. Trebali bi identificirati izvor i dodati direktne citate osim ako ne postoje opravdani razlozi da zadrže ime ili identitet izvora za sebe.

* Novinari ne smiju namjerno obmanjivati publiku. Oni ne smiju iskrivljavati činjenice i prezentirati izmišljeni materijal kao istinit.

* Greške moraju biti priznate i ispravljene što je prije moguće na otvoren i doličan način.

* Brzina prenošenja informacija ne smije biti bitnija od istinitosti i preciznosti.

III. NEPRISTRASNOST

Novinari moraju stremiti ka nepristrasnosti sve vrijeme. To znači da se moraju suzdržavati od prikazivanja pristrasnosti ka bilo kojem uglu gledanja ili pristrasnosti određenoj poziciji kada izvještavaju ili pripremaju priču za objavljivanje bilo u klasičnim medijima ili online.

Novinari, kao i ostale individue u društvu, imaju pravo na lična uvjerenja, poglede i mišljenja. Ali moraju iste staviti po strani kada vrše profesionalnu ulogu novinara jer publika zaslužuje izvještavanje bazirano isključivo na činjenicama i potkrepljenim analizama.

Samo prikazivanjem širokog dijapazona uvjerenja i mišljenja novinari mogu služiti svojoj publici. Od vitalnog je značaja da kroz izvještavanje, novinari reflektuju uvjerenja i mišljenja šire populacije odnosno grupa i individualaca koji čine društvo.

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Novinari su obavezni da tretiraju vijesti i informacije na nepristrasan način; da osiguraju da njihovo izvještavanje i prezentacija vijesti je balansirana i proporcionalna stvarnim događajima, uvjerenjima i mišljenjima kao glavnim uzdanicama priče.

* Novinari su obavezni da omoguće uvid u širok dijapazon uglova gledanja i perspektiva, u prikladnim vremenskim okvirima za TV i radio program, ili u serijama tekstova i članaka u printanim i online medijima, tako da niti jedna bitna perspektiva (ugao gledanja) nije namjerno izbjegnuta ili nije prezentirana jednako.

* Novinari su obavezni da tretiraju i pokrivaju sporne događaje koji su bitni za društvo sa nepristrasnošću.

* U sklopu svojih uredničkih politika medijske kuće koju predstavljaju, novinari i urednici uživaju uredničku slobodu da objavljuju sadržaj na bilo koju temu u bilo kojem dijelu svog izvještavanja, podrazumijevajući da postoje opravdani razlozi za to, te posebno ukoliko to rade da bi očuvali javni interes društva. Stavovi uredničkog odbora bi trebali biti indicirani u skladu sa prethodnim.

IV. TRANSPARENTNOST

Sa ciljem održavanja povjerenja publike ili čitalaca, novinarstvo fokusirano na javni interes ima i dodatnu odgovornost da omogući gledaocima, slušaocima i/ili čitaocima oruđe da evaluiraju njihove novinarske objave. Od ključnog je značaja da se ostvari ovaj cilj je transparentnost o procesu i produkciji vijesti i informacija. Baš kako se novinari trude da informišu publiku o bitnim, za javni interes, činjenicama, tako i publika želi da zna kako novinari sami dolaze do informacija; da li su dovoljno provjerili činjenice koje iznose; da li su etablirali pozdanoost svojih izvora, ili da li medijske kuće imaju skrivene motive, pored služenja zajednici, za objavljivanje određenih informacija. Transparentnost je posebno važna kada informacije dolaze od izvora koji su zbog posebnih okolnosti anonimni odnosno skriveni od javnosti.

* Novinari ne smiju sakrivati svoj identitet, niti identitet svojih sugovornika, od publike osim u izuzetnim situacijama koje su u javnom interesu.

* Mediji i novinari su obavezni da objasne svojoj publici kako su došli do informacije koje objavljuju.

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Izvori moraju biti detaljno identificirani u novinarskim čancima osim u izuzetnim situacijama kada je u interesu javnosti da izvor ostane anonimn.

V. ODGOVORNOST

Novinari su odgovorni za svoj rad i trebali bi uvijek biti držani odgovornim od strane svoje publike. Održavanje transparentnog odnosa sa čitaocima, slušaocima ili gledaocima i reagovanje u skladu sa tim doprinosi boljem i kvalitetnijem novinarstvu. Biti odgovoran je posebno važno kada govorimo o slušanju šta publika ima da kaže (misli) i da li je novinar ispunio fundamentalne novinarske standarde – nepristrasno izvještavanje, pružanje pouzdanih informacija i zaštita privatnosti.

Kao i u svim drugim profesijama, greške su neizbježne i u novinarstvu ali je od vitalnog značaja da te greške budu ispravljene u što bržem roku. Dodatno, greške bi trebale biti i stečeno iskustvo za novinare tako da oni ne bi ponavljali iste greške u budućnosti. Novinari se moraju nositi profesionalno kada priznaju svoje greške.

* Novinari su odgovorni svojoj publici. Povjerenje publike je od ključnog značaja u ispunjavanju uloge medija u ispunjavanju svoje dužnosti ka zaštiti javnog interesa.

* Mediji i novinari služe javnom interesu i potrebama publike – čitaoca, slušaoca i gledalaca – to je od primarne važnosti kada biraju teme, priče ili probleme o kojima izvještavaju.

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Mediji i novinari bi trebali biti iskreni i otvoreni da priznaju greške koje su napravili za vrijeme svog rada; da iste isprave u što kraćem roku i izgrade kulturu učenja na osnovu učinjenih grešaka.

* Interakcija sa publikom je također posebno važna u uključivanju građana u kreiranje javnog mišljenja.

VI. INTEGRITET I NEOVISNOST UREĐIVAČKE POLITIKE

Mediji i novinari bi trebali biti neovisni o vanjskim političkim, korporativnim ili drugim utjecajima, jer ti uticaji prijete uređivačkoj slobodi. Publika bi trebala biti sigurna da odluka medija da izvještava o određenom događaju ili tretira određenu temu nije donijeta pod pritiskom ili da je uslovljena nečijim ličnim interesom.

* Mediji i novinari, glavni urednici, urednici i svi ostali profesionalci uključeni u proces informisanja bi trebali biti slobodni i neovisni od vanjskih interesa i dogovora više medijskih kanala jer takvi interesi i dogovori mogu naškoditi novinarskom integritetu.

* Vlasnici se ne bi trebali uplitati u uređivačku politiku medija. Oni ne smiju koristiti medijski sadržaj za njihove lične političke, ekonomske ili druge interese. Sadržaj informiranja je isključivo usmjeren ka javnom interesu i informisanju javnosti.

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Integritet implicira da su mediji odgovorni publici i javnosti i da se čvrsto drže etičkih i profesionalnih standarda. Novinarski integritet se štiti ne samo od strane novinara i urednika već i fotoreportera, montažera i svih drugih profesionalaca uključenih u kreiranje novinarskog sadržaja. Svi oni bi trebali raditi po najvišim profesionalnim novinarskim standardima.

* Reputacija i kredibilitet su direktno povezani sa integritetom i neovisnošću. Ovo ipak ne implicira ograničavanje novinarskih ubjeđenja, vjerovanja i interesnih područja kada ne obavljaju svoju profesionalnu dužnost. Ipak, njihovi vanjski interesi nikada ne bi trebali dolaziti u konflikt sa njihovim novinarskim integritetom i medijskom transparentnošću.

VII. POŠTENJE

Mediji bi trebali biti poštenu i principijelni prema svojim izvorima i saradnicima, kao i publici. Medijsko izvještavanje bi trebalo oslikavati relevantne činjenice i bitne uglove gledanja. Novinari su obavezni da tretiraju individualce, institucije, događaje i teme etički i sa dužnim poštovanjem. Ilegalni i nefer tretmani individualaca ili organizacija su nedopustivi.

* Mediji i novinari su obavezni da budu otvoreni, iskreni, i poštenu u svom djelovanju sa izvorima i publikom. Mediji mogu djelovati drugačije samo ako su takva postupanja u službi javnog interesa, kao naprimjer kada tretiraju teme legislativnih ili problema sigurnosti i/ili povjerljivih informacija.

* Kada tragaju za izvorima informacija koji će učestvovati u informativnom sadržaju, novinari bi trebali na vrijeme obavijestiti izvore o prirodi i kontekstu njihove involviranosti. Pristajanje mora biti jasno i dobrovoljno. Iznimka ovome standardu je kada javni interes nadvladava pravo izvora da dobrovoljno pristane na učešće.

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Kada u vijestima ili drugim informativnim sadržajima se individual ili organizacija kritikuje kroz iznošenje pritužbi ili dokaza o nesposobnosti, loših ili nelegalnih operacija, strana koja se kritikuje ima pravo na repliku ili odgovor.

* Niti jedno novinarsko izvještavanje ili kreiranje medijskog sadržaja nije pošteno ako:

- Ne sadrži sve bitne činjenice
- Sadrži irelevantne informacije na štetu bitnijih činjenica
- Pogrešno navode publiku, namjerno ili nenamjerno I
- Novinari koriste riječi ili metode (akcije) koji odaju njegovu nepristrasnost

IIX. MINIMALIZIRANJE ŠTETA I UVREDA

Mediji bi trebali predstavljati svijet kakav jeste, uključujući sve aspekte ljudskog iskustva i realnosti. Obavezni su da balansiraju između prava da objave nove, informativne i uzbudljive sadržaje i odgovornosti da zaštite ranjive kategorije od šteta i uvreda. Mediji i novinari bi trebali biti obzirni prema svojoj publici, posebno ako se medijski sadržaj bavi pitanjima dobrobiti djece.

* U slučajevima u kojima sadržaj uključuje materijale koji bo mogli naškoditi ili uvrijediti dio publike, mediji bi uvijek trebali demonstrirati uredničku odgovornost referirajući se na profesionalne standarde i etičke kodekse.

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Mediji ne bi trebali objavljivati sadržaj koji može ozbiljno naštetiti fizičkom, mentalnom ili moralnom razvoju djece i adolescenata.

* Mediji i novinari bi trebali da osiguraju prikladnu zaštitu javnosti/publike od uvrjedljivih i štetnih sadržaja.

* Novinari su obavezni da njeguju kulturu govora. Upotreba grubog/uvrjedljivog govora može biti urednički opravdan samo ako je to stvar javnog interesa.

IX. PRIVATNOST

Pravo na privatnost implicira pravo građana da budu "ostavljeni na miru" ili pravo da imaju kontrolu nad neželjenim publicitetom o njihovim privatnim informacijama. Svi imaju pravo na poštivanje njihovog privatnog i porodičnog života, doma, zdravlja i korespondencije uključujući i digitalnu komunikaciju. Mediji su obavezni da poštuju pravo na privatnost i da ni na koji način, bez opravdanog razloga, ne narušavaju isto osim ako se ne radi o informacijama koje su od javnog značaja. Ispunjavanje etičkih, legislativnih i regulacionih obligacija zahtijeva procjenu balansa između privatnosti i prava medija da objave informacije od javnog značaja. Mediji moraju biti u mogućnosti da demonstriraju zašto je narušavanje privatnosti opravdano.

Postoji nekoliko ključnih problema koji se moraju uzeti u razmatranje kada govorimo o narušavanju privatnosti:

Mora postojati dovoljno razloga za to – narušavanje privatnosti mora biti opravdano u odnosu na potencijalnu štetu koju može uzrokovati;

Treba bi postojati dobar razlog za motiv – narušavanje mora biti opravdano u odnosu na javni interes i korist koju javnost može steći ukoliko se informacije objave;

Upotrebljena metoda mora biti konzistentna sa ozbiljnošću priče i javnim interesom – upotrijebjavati najmanju moguću količinu narušavanja privatnosti;

Osoba koja narušava privatnost mora imati relevantno dopuštenje – svaka invazija mora biti odobrena od nadležnih uz odgovarajuću superviziju, te

Mora postojati razuman izgled za uspjeh.

* Mediji su obavezni da kreiraju balans između javnog interesa i slobode izražavanja u odnosu na legitimno pravo građana na poštivanje privatnosti.

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Zbog potrebe za kompletnim i tačnim informacijama o događajima koji uključuju ljudsku patnju i katastrofe, mediji su obavezni da osiguraju balans između javnog interesa i privatnosti građana, kao i poštivanje ljudskog dostojanstva.

* Mediji moraju opravdati narušavanje privatnog života individue bez njihovog pristanka, demonstrirajući bitnost informacija u odnosu na javni interes.

* Mediji izvještavaju o privatnim postupcima javnih ličnosti samo kada ti postupci ili posljedice tih postupaka mogu ugroziti javni interes.

X. DJECA I MLADI KAO IZVORI INFORMACIJA I SARADNICI

Djeca i mladi su veoma važni medijima. Oni doprinose medijima te mediji komuniciraju sa njima na raznovrsne načine: kao saradnici, izvori informacija, glumci, voditelji, kroz interaktivnost medija i korisnički sadržaj, kroz sve servise zapravo. Mediji su obavezni da obezbijede djeci i mladim interesantne, uzbudljive, i edukativne sadržaje te im pomognu da shvate svijet u kojem žive. Mediji bi trebali štiti dobrobit i dignitet djece i mladih kroz sadržaj koji produciraju.

To implicira zaštitu prava da se izraze, izraze svoje mišljenje i učestvuju u javnom životu, kako je garantirano UN Konvencijom o pravima djeteta.

* Kada se djeca i mladi uključuju u medijsku produkciju, neophodno je da se osigura da im to neće prouzrokovati anksioznost ili ih uznemiriti. Njihovo učešće mora biti jasno urednički opravdano kada za to postoji potreba. Saglasnost bi trebala biti osigurana u odnosu na poziciju djeteta/mlade osobe i prirode njihovog doprinosa produkciji.

* Neophodno je da se osigura fizički i emocionalni razvoj te poštuje dostojanstvo osoba mlađih od 18 godina, a posebno zaštita djece mlađe od 15 godina za vrijeme pripremanja i dostavljanja informacija/progrmskog sadržaja i internet sadržaja, bez obzira da li su njihovi roditelji, staratelji ili druge odrasle osobe to dopustile.

S
T
A
N
D
A
R
D
I

* Neophodno je da se etablira balans između zaštite djece i mladih od neprikladnog sadržaja i njihovog prava da se izraze i slobode da prime informacije.

BIBLIOGRAFIJA

EC Izvještaj i napretku Makedonije 2013, dostupan na: <http://www.sobranie.mk/dokumenti-rm-eu-cbb3490c-fe7d-4750-82f4-67c619c46a6a.nspix>

EC Izvještaj i napretku Makedonije 2014, dostupan na <http://www.sobranie.mk/dokumenti-rm-eu-cbb3490c-fe7d-4750-82f4-67c619c46a6a.nspix>

EC Izvještaj i napretku Makedonije 2015, dostupan na: http://www.sobranie.mk/content/%D0%9D%D0%A1%D0%95%D0%98/PR2015_All_CK_FF_MK_16.11.2015.pdf

Izvještaj Freedom House-a o Makedoniji 2015, dostupan na: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2015/macedonia>

Mendel, T. Sloboda izražavanja: Vodič kroz interpretaciju i značenje člana 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima, Vijeće Evrope ured u Beogradu.

MODEM - Monitoring demokratije u Makedoniji, Izvještaj iz Monitoringa medijskog sadržaja kroz "Rapid Response Media Mechanism" dostupan na: http://respublica.edu.mk/images/modem/attach/MODEM-eden_18%20noemvri%20_23%20dekemvri.pdf

Reporteri bez granica, Indeks slobode medija, dostupan na: <http://index.rsrf.org/#!/>

Trpevska, C., Mičevski, I. (2014) Зошто е важен интегритетот на медиумите – За подобро разбирање на значењето и на ризиците за медиумскиот интегритет, [Trpevska, S., Micevski, I. et al. (2014) Zašto je integritet medija bitan: Ponovno preuzimanje vrijednosti javne službe u medijima i novinarstvu], Makedonski institut za medije, Skoplje, dostupno na: [http://www.mim.org.mk/attachments/article/824/zosto_e_vazen_integritetot_na_mediumite_MK_v2\(1\).pdf](http://www.mim.org.mk/attachments/article/824/zosto_e_vazen_integritetot_na_mediumite_MK_v2(1).pdf)

Trpevska, C. (2010) Слобода на изразување, јавен интерес и медиумска регулација. [Trpevska, S. (2010) Sloboda izražavanja, javni interes i medijska regulacija], Škola novinarstva i odnosa sa javnošću, Skoplje.

Trpevska, C., Tuneva, M. (2012) Водич за известување за различностите: европски стандарди, домашна правна рамка и етички кодекси [Trpevska, S., Tuneva, M. (2012) Priručnik za izvještavanje o različitosti: Evropski standardi, domaća legislativa i etički kodeksi], Škola novinarstva i odnosa sa javnošću, Skoplje, dostupno na: <http://vs.edu.mk/vs.edu.mk/attachments/Mediumi-izbori-MK.pdf>

Bichler, K, (2012) Kako etablinirati odgovornost u novinarstvu, Evropski novinarski observatorij, dostupno na: <http://en.ejo.ch/ethics-quality/accountability-journalism-mediaact>

Iggers, Jeremy, (1999) Dobre vijesti, loše vijesti, novinarska etika i javni interes, Westview Press, dostupno na: <http://www.rasaneh.org/Images/News/AttachFile/9-12-1390/FILE634660181974010000.pdf>

Glasser, L. Theodore, E., S. James, (2008) 'Filozofija odgovornosti u novinarstvu', Media Ethics Magazine, br.1, Vol. 20, dostupno na: <http://www.mediaethicsmagazine.com/index.php/analysis-commentary/3639324-a-philosophy-of-accountability-for-journalism>

Kovach, B, Rosenstiel, T. (2007) Elementi novinarstva: Šta bi medijski radnici trebali znati i javnost očekivati. New York: Three Rivers Press.

Mek Kvejl, Denis (1994). Stari kontinent – novi mediji. Beograd: Prosveta.

Riordan, K, (September 5, 2014) 'Da li novinarstvo još uvijek zahtijeva nepristrasnost?', The Guardian, dostupno na: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/sep/05/does-journalism-still-require-impartiality>

Stearns, J, (2015) 'Zašto bi novinari trebali koristiti transparentnost kao alat za produbljivanje angažmana', Mediashift, dostupno na: <http://mediashift.org/2015/08/why-journalists-should-use-transparency-as-a-tool-to-deepen-engagement>

ZAKONI I PROPISI:

Podzakonski akti o zaštiti maloljetnika Agencije za audio i audiovizualne medijske usluge, dostupno na: http://www.avmu.mk/images/Pravilnik_za_zashtita_na_maloletnite_lica.pdf

Ustav Republike Makedonije, dostupan na: <http://makemigration.readyhosting.com/upload/Ustav.pdf>

Izborni zakon (prečišćeni tekst) (Službeni list Republike Makedonije, Br. 32/2014)

Direktiva EU o audiovizuelnim medijskim uslugama, dostupno na: http://www.avmu.mk/images/stories/doc/eu-docs/Direktiva_prevod.pdf

Vodič za procjenu medijskog pluralizma Agencije za audio i audiovizuelne medijske usluge, dostupno: http://www.avmu.mk/images/Priracnik_1_Pluralizam_finalna.pdf

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o audio i audiovizuelnim medijskim uslugama (Službeni list Republike Makedonije, Br. 13/2014)

Law on Amending and Supplementing the Law on Audio and Audiovisual Media Services (Official Gazette of the Republic of Macedonia, No. 44/2014)

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o audio i audiovizuelnim medijskim uslugama (Službeni list Republike Makedonije, Br. 101/2014)

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o audio i audiovizuelnim medijskim uslugama (Službeni list Republike Makedonije, Br. 132/2014).

Zakon o audio i audiovizuelnim medijskim uslugama (Službeni list Republike Makedonije, Br. 184/2013)

Zakon o izmjenama i dopunama zakona izbornog zakona (Službeni list Republike Makedonije, Br. 196/2015)

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o medijima (Službeni list Republike Makedonije, Br. 13/2014)

Zakon medijima (Službeni list Republike Makedonije, Br. 184/2013)

Zakon o zaštiti ličnih podataka, dostupan na: http://www.dzlp.mk/sites/default/files/pdf/ZZLP_precisten_2012.pdf

NOVINARSKI KODEKSI, PRIRUČNICI I SMIJERNICE:

Etički kodeks novinara Republike Makedonije, dostupan na: <http://znm.org.mk/drupal-7.7/mk/node/440>

Dimovski, S., Ilievski, J., Dimitrievski, Z. (2014) Javnost u krivičnom postupku: Vodič kroz krivični postupak za novinare, Skoplje: Misiija OSCE-a u Skoplju.

Priručnik za novinare o izvještavanju o izbornom procesu, Asocijacija novinara Makedonije i Konrad-Adenauer-Stiftung, Skoplje, dostupno na: <http://www.znm.org.mk/drupal7.7/sites/default/files/Новинарски%20прирачник%20за%20следење%20на%20избори%20-%203НМ%20март%202013.pdf>

Etički i profesionalni principri MRT-a za medijsko izvještavanje o izbornom procesu dostupno na: http://mrt.com.mk/sites/default/files/Етички%20и%20професионални%20принципи%20на%20МРТ%20за%20медиумско%20покривање%20изборни%20процеси_МАКЕДОНСКИ%20ЈАЗИК.pdf

Ciljevi Vijeća za medijsku etiku Makedonije, dostupno na: <http://semm.mk>

'Smijernice i principii za izvještavanje o problemima koji uključuju djecu', Dječija prava i mediji, Internacionalna federacija novinara, dostupno na: <http://www.ifj.org/default.asp?index=192&Language=EN>

Priručnik o novinarskoj etici (2012), Asocijacija novinara Makedonije, Skoplje, dostupno na: <http://www.znm.org.mk/drupal-7.7/sites/default/files/Priracnik%20za%20etika%20vo%20novinarstvoto%20maj%202012.pdf>

'Novinari protiv korupcije' (2012), Asocijacija novinara Makedonije, Skoplje.

Sprječavanje samoubistva: Resurs za medijske profesionalce, World Health Organisation, dostupno na: http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/resource_media.pdf

Mediji i dječija prava: Praktični priručnik za medijske profesionalce (2000) UNICEF ured u Skoplju.

UNICEF: 'Principii etičkog izvještavanja o djeci', dostupno na: http://www.presswise.org.uk/display_page.php?id=594

Al Jazeera Etičko kodeks, dostupno na: <http://www.aljazeera.com/aboutus/2006/11/2008525185733692771.html>

AP VRIJEDNOSTI I PRINCIPII IZVJEŠTAVANJA, dostupno na: <http://www.ap.org/company/News-Values>

Guardian Novinski i medijski urednički kodeks, dostupno na: <http://www.mediawise.org.uk/wp-content/uploads/2011/08/GuardianEditorialGuidelinesAug2011.pdf>

IPSO Kodeks - Independent Press Standards Organizations, dostupan na: https://www.ipso.co.uk/assets/82/Editors_Code_of_Practice_A4_March_2015.pdf

BBC Uredničke vrijednosti, dostupno na: <http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/>

'The Essentials of Reuters Sourcing', Reuters novinska agencija, dostupno na: http://handbook.reuters.com/index.php?title=The_Essentials_of_Reuters_Sourcing

New York Times - Etika u novinarstvu, dostupno na: http://www.nytc.com/wp-content/uploads/NYT_Ethical_Journalism_0904-1.pdf

New York Times – Smijernice o integritetu, dostupno na: <http://www.nytco.com/wp-content/uploads/Guidelines-on-Integrity.pdf>

OFCOM radio-difuzni kodeks, dostupno na: <http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/broadcast/831190/broadcastingcode2011.pdf>

US National Press Photographers Association Code of Ethics, available at: https://nppa.org/code_of_ethics

Online istraživanje je provedeno u periodu od Septembra 2015. do Februara 2016. godine, te revidirano prije objavljivanja u Januaru 2017. godine.

IMPRESSUM

Autori/Autorke:

Aleksandra Temenugova,
Vesna Sopar,
Zoran Dimitrovski,
Sefer Tahiri

Urednici:

Zaneta Trajkoska,
Aleksandra Temenugova,
Lyudmila Handzhiyska

Prevod:

Centar za kulturnu i medijsku dekontaminaciju

DTP:

David Palme

Izdavač:

Verein Freies Radio Wien
Klosterneuburger Straße 1, 1200 Wien
ZVR-Zahl: 563964285

E-Mail: office@o94.at
Web: <http://o94.at/>

Zahvaljujemo našim partnerima:

Škola novinarstva i javnih odnosa (SJPR) – Skoplje,
Udruženje za kulturnu i medijsku dekontaminaciju
(UKMD) – Sarajevo.

